

Eduskunta Sosiaali- ja terveysvaliokunta

HE 131/2025 vp

Asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta

A-Kiltojen Liitto ry kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä laiksi alkoholilain muuttamisesta. Esitämme päihdetoipujajärjestön näkökulmasta tiivistetysti huolemme hallituksen esityksen mukaisten lakimuutosten vaikutuksista: Alkoholihaittojen lisääntyminen ja polarisoituminen, sote-palvelujen kuormituksen kasvu sekä se, että lakimuutokset eivät tue alkoholialin 1 §:ssä määriteltä lain tarkoitusta.

Lausunnonantajan lausunto

Alkoholihaittojen lisääntyminen ja polarisoituminen saatavuuden helpottuessa

Hallituksen esitys heikentää kustannustehokkaita keinoja (hintaa, saatavuus, markkinointi) alkoholihaittojen vähentämiseksi. Esityksen mukaisten lakimuutosten toteutuessa muun muassa alkoholin saatavuus helpottuisi huomattavasti nykytilanteeseen verrattuna. Tutkimustieto puoltaa vahvasti sitä, että alkoholin saatavuuden helpottaminen lisää alkoholinkulutusta ja sen terveyteen ja hyvinvointiin liittyviä haittavaikutuksia. Ei ole mitään takuuta siitä, että muut tekijät, kuten heikko taloustilanne tai alkoholipolitiikasta riippumaton kulttuurimuutos, jatkuvat tavalla, joka riittäisi kompensoimaan alkoholin myynnin ja saatavuuden laajentamisen alkoholinkulutusta lisääviä vaikutuksia. Tämä koskee koko väestöä – ei vain yksittäisiä ryhmiä. Alkoholin käyttöön liittyvät mittavat terveys- ja hyvinvointihaitat näkyvät niin työelämässä, perheissä kuin terveydenhuollossa.

Kotiinkuljetuspalvelut voivat houkutella erityisesti niitä, joilla on jo ennestään riskikäyttöä, mutta vaikutukset ulottuvat laajasti myös kohtuukäyttäjiin ja heidän lähipiiriinsä. Todennäköisesti kotiinkuljetuksesta on suurin hyöty paljon alkoholia käyttäville, mikä voi olla omiaan lisäämään juuri näiden riski- ja ongelmakäyttäjien kulutusta ja siten vaikuttamaan alkoholihaittoja polarisoivasti.

Alkoholijuomien toimittaminen erityisesti koteihin voi lisätä myös alaikäisten alkoholinkäyttöä sekä perheissä läheisten, erityisesti lasten, kokemia alkoholihaittoja.

Suomessa on noin 89 000 alaikäistä lasta (8,7 % kaikista alaikäisistä), joiden toisella tai molemmilla biologisilla vanhemmilla on jossain vaiheessa ennen lapsen täysi-ikäisyyttä vakava päihdeongelma, ja ainakin 42 000 lasta elää perheessä, joissa nämä ongelmat ovat ajankohtaisia (THL: Tutkimuksesta tiivistä 23/2024). Lisäksi alkoholijuomien kotiinkuljetus voi lisätä huonokuntoisten ikääntyneiden alkoholinkäyttöä. Kulutuksen siirtyminen kotioloihin sekä pidempi yhtäjaksoinen juominen lisäävät todennäköisesti perhe- ja lähisuhdeväkivallan määrää.

Sote-palvelujen kuormituksen kasvu alkoholihaittojen lisääntyessä

Alkoholi aiheuttaa hyvin paljon kuormitusta sote-palveluihin, ja sote-palveluiden rahoitustilanne on äärimmäisen tiukka ja haasteellinen. Alkoholi aiheuttaa julkiselle terveydenhuollolle jopa 1 141 miljoonan euron vuosittaiset kustannukset (EHYT ry 2024: Alkoholin kustannukset yhteiskunnalle - mitä jos laskisimme toisin?). Sellaiset esitykset, jotka voivat entisestään vaikeuttaa tätä yhtälöä eivät ole kannatettavia ja ovat ristiriidassa julkisen talouden kestävyys- ja kansanterveyden tavoitteiden kanssa.

Esitetyt alkoholilain muutokset voivat lisätä haavoittuvien väestöryhmien alkoholinkäyttöä, mikä edelleen kasvattaisi palvelujärjestelmän kuormitusta. Tämä vaikeuttaisi entisestään hyvinvointialueiden taloudellista tilannetta ja hoidon ja palveluiden saatavuuden turvaamista.

Alkoholilain tarkoitus

Alkoholilain 1 §:ssä määritellään lain tarkoituksiksi vähentää alkoholin kulutusta rajoittamalla tai valvomalla alkoholiin liittyvää elinkeinotoimintaa niin, että lain avulla voidaan ehkäistä alkoholien käyttäjilleen, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamia haittoja. Alkoholilain 1 § ei hallituksen esityksessä esitetä muutettavaksi, ja esitetyt lakimuutokset eivät mielestämme tue lain 1 §:ssä määriteltyä lain tarkoitusta.

Muuta huomioitavaa

Etämyynti esitetyssä muodossaan johtanee siihen, että ulkomailta tuodun alkoholien määrä kasvaa, mikä heikentää veropohjaa ja vaarantaa nykyisen vähittäismyyntijärjestelmän. Mikäli etämyynnin laajentamiseen päädyttäisiin, etämyynti pitäisi mielestämme rajata kotimaisen vähittäismyyntin rajoihin (max 5,5 % ja 8 % käymisteitse valmistetut), pikatoimituksia ei tulisi sallia, ja vahva tunnistautuminen tulisi ottaa käyttöön.

Kunnioittavasti esitämme, että hallituksen esittämiä alkoholilain muutoksia ei tehtäisi.

Lisätiedot

Yrmy Ikonen, toiminnanjohtaja, A-Kiltojen Liitto ry
yrmy.ikonen@a-kiltojenliitto.fi, p. 045 6366 629